

Pravci I škole porodične terapije

Prof.dr Jasna Veljković

Filozofski fakultet-psihologija, Nikšić

Osnovne postavke:

- ❑ 1. Koncept porodice kao sistema
 - ❑ 2. Fokusiranost na problem
 - ❑ 3. Posvećivanje veće pažnje opažljivom ponašanju i interakcijama.
-

Definicija

- Skoro svi porodični terapeuti pridaju posebnu pažnju opažljivom ponašanju i interakciji.
 - Upravo iz ove karakteristike i proističe definicija porodične terapije kao terapije koja koristi intervencije namenjene da proizvedu promenu u porodičnim interakcijama.
 - Osnovna je pretpostavka da su problematična ponašanja pojedinaca i simptomi tesno povezani sa sklopovima interakcije između članova porodice.
-

Porodica se vidi kao sistem

- ❑ u kojem vladaju pravila i ujedno kao organizovana grupa.
 - ❑ Mogu se istaću dve ideje koje su glavne za porodičnu terapiju:
 - ❑ 1. Fokusiranje na interakciju ponašanja koje se može posmatrati u sadašnjosti,
 - ❑ 2. Planiranje intervencija za izmenu tekućeg sistema i
 - ❑ 3. Interesovanje porodičnih terapeuta za bihejvioralnu promenu i oslobađanje od simptoma uz dodatno interesovanje, za lični razvoj
 - ❑ članova porodice, i svoj sopstveni razvoj.
-

4 pristupa u porodičnoj terapiji

- To su:
 - 1. **Multigeneracijska teorija sistema Bovera** .
 - u ovom sistemu porodica se definiše kao ona koja sadrži sve članove proširene porodice,
 - terapija se fokusira na ulogu pojedinca unutar šire porodične mreže.
 - Njegova osnovna ideja jeste da je funkcionisanje svakog pojedinca integralno povezano sa funkcionisanjem svakog drugog člana u porodici.
 - Ponašanje, pa i simptom, posmatra se u sklopu odnosa unutar porodice kao sistema, a ne unutar pojedinca.
-

Strukturalni i strateški pristup

- 2. **Strukturalni, odnosno Minuhinova strukturalna terapija** – ima za cilj izmenu strukture interakcija između različitih članova porodice.
 - 3. **Strateški** - koncentriše se na rešenje sadašnjeg problema pomoću usmerenja članova porodice i drugih relevantnih pojedinca na izvršenje različitih terapijskih zadataka.
 - Ovaj pristup je direktan, bihevioralno orijentisan i centriran na simptom i promenu, a terapeut preuzima odgovornost za otvoreno uticanje na porodicu tokom terapije.
-

Bihevijaoralni pristup

- 4. Bihejvioralni - uključuje primenu principa bihejviorističkog i socijalnog učenja na rešavanje porodičnih problema.
-

Tehnike sistemske porodične terapije

- ❑ Tehnike sistemske porodične terapije
Strukturalna i strateška terapija
 - ❑ Strukturalni pristup orijentisan je na promenu u organizaciji porodičnog sistema
 - ❑ tehnike koje se koriste imaju za cilj omeđavanje i stvaranje granica između porodičnih subsistema.
 - ❑ One teže promeni moći u porodičnom sistemu, kao i redefinisanju porodičnih saveza (koalicija).
-

Strukturalne tehnike

- Većina ovih tehnika su kognitivno - strukturalne i one funkcionišu na iskustvenom nivou.
- U literaturi se navodi 9 takvih strukturalnih tehnika, koje se mogu svrstati u tri grupe:
 - a) tehnike za promenu simptoma,
 - b) tehnike za promenu strukture i
 - c) ona koja menja porodičnu realnost.

Strateški pristup

- ❑ U strateškom pristupu tehnike su veoma značajne, s obzirom na to da strateški terapeuti ne pridaju toliki značaj dinamici porodice, već ih prvenstveno interesuje eliminacija problematičnog ponašanja.
 - ❑ Intervencije su aktivne i direktne, a sama promena se ostvaruje kroz interakcijski proces.
 - ❑ Naglasak je na direktivama i zadacima koji se daju porodici tokom terapijske seanse.
 - ❑ Ovi zadaci su vezani za rešavanje problema koji se iznose tokom seanse.
-

Strateški pristup

- ❑ Strateški terapeuti su svesni otpora koji porodica pruža promeni, i zato koriste tehnike kojima se takav otpor najmanje provocira.
 - ❑ To su: cirkularno ispitivanje - tehnika kojom se skupljaju informacije i koja ne izaziva otpor kod članova porodice, jer se traži od treće osobe da opiše interakciju između druge dve, tako da se te dve osobe ne stavljaju situaciju da brane svoje postupke i ponašanje.
-

Tehnike strateškog pristupa

- ❑ Redefinisanje problema je takođe tehnika koja minimizira otpor
 - ❑ Važna je jer se uz pomoć nje menja tumačenje situacije i dolazi do promene u sagledavanju realnosti.
 - ❑ Na taj način se članovi porodice oslobađaju krivice, nekompetentnosti, itd.
-

Tehnike paradoksalne intervencije

- - postoje 3 tipa ovih tehnika:
 - 1. strategija prepisivanja,
 - 2. strategija ograničavanja i
 - 3. pozicioniranje (naglašavanje pozicije).
 - Ako terapeut kaže članovima porodice da rade ono što već rade, oni su dovedeni u ćorsokak.
 - Ako prihvate njegovu instrukciju i nastave sa "prepisanim" ponašanjem, oni rade ono što im on propisuje i na taj način on stiče moć i kontrolu nad njihovim ponašanjem.
-

Tehnike paradoksalne intervencije

- Ako se pobune paradoksalnoj instrukciji, a samim tim i terapeutu, oni se kreću ka napretku.
 - Tako uputstva izgledaju suprotna ciljevima.
 - U stvari, služe jedino njima.
 - Strategije ograničavanja označavaju izražavanje sumnje u promenu, njeno obeshrabrivanje ili čak poricanje.
-

Ostale tehnike

- ❑ Treba još pomenuti i pozitivnu interpetaciju (konotaciju) – polazi se od pretpostavke da pacijenti imaju pozitivne motive.
 - ❑ Orijentacija prema mentalnom zdatlju/bolesti
 - ❑ Porodični terapeuti vide probleme kao situacione poteškoće između ljudi – kao probleme interakcije
 - ❑ bez obzira na njihova bazična porekla i etiologiju - vrste problema koje ljudi donose psihoterapeutu perzistiraju jedino ako se održavaju tekućim ponašanjem pacijenta i drugih sa kojima je on u interakciji.
-

Poremećeno ponašanje

- ❑ Terapeuti vide poremećeno, devijantno i problematično ponašanje kod pojedinca, kao i ponašanje uopšte, kao suštinski socijalni fenomen, koji se dešava kao jedan aspekt sistema, koji odražava disfunkciju u tom sistemu.
 - ❑ Pošto je ovo ponašanje komunikacija, i simptom se definiše kao komunikacija.
-

Rezime strateškog pristupa

- ❑ 1. Simptomi se jednostavno vide kao posebni vidovi ponašanja koji funkcionišu kao homeostatski mehanizmi, koji regulišu porodične
 - ❑ interakcije.
 - ❑ 2. Problemi koje ima identifikovani pacijent ne mogu se posmatrati odvojeno od konteksta u kome se dešavaju i funkcija kojima oni služe.
 - ❑ 3. Ne može se očekivati da će se pojedinac promeniti sve dok se njegov porodični sistem ne promeni.
 - ❑ 4. Uvid, sam za sebe, nije neophodan uslov za promenu.
-

Ciljevi terapije

- ❑ Porodična terapija ima za cilj da izmeni sklopove ponašanja i interakcije članova u sistemu
 - ❑ ne fokusira direktno napore tretmana na pojedinca koji je identifikovan da ima problem.
 - ❑ Postoji promena prvog i drugog reda.
 - ❑ Promena prvog reda je kretanje ka unutar nepromenjenog sistema, koje porodica može da prenese i koje ništa bitno ne remeti.
 - ❑ Promena drugog reda je promena koja remeti sistem.
-

Orijentacija prema vremenskoj dimenziji

- ❑ Osnovna orijentacija je na sadašnjost.
 - ❑ Planira se svrsishodna intervencija koja se odnosi na rešenje konkretnog problema.
 - ❑ O prošlosti, budućnosti ili životu u celini se ne govori,
 - ❑ sve je koncentrisano na pronalaženje strategije, sredstva terapijske intervencije kojima bi se rešio zadati problem i ostvario neposredni cilj koji se želi postići, i to u bliskoj budućnosti.
 - ❑ Osnovna pretpostavka od koje se polazi u sistemskoj prodičnoj terapiji je da izmenom načina komunikacije nestaje i patologija i sistem može nadalje da dobro funkcioniše.
-

Porodična sistemska terapija drugog reda

- Porodična terapija drugog reda (ili kibernetika drugog reda, ili postmodernizam, ili poststrukturalizam) odnosi se na bitne promene u samim premisama porodične terapije.
 - Lin Hofman je napravila vezu između konstruktivizma i sistemske prakse drugog reda, stavljajući naglasak na značenje, umesto na opažljivo ponašanje.
 - To znači suštinsku promenu u samoj terapijskoj intervenciji: od promene porodičnih interakcija ka promeni porodičnih premisa, pretpostavki i značenja.
-

Tehnike sistemske porodične terapije

- ❑ Osnovna tehnička sredstva, a koja obezbeđuju održavanje terapijske konverzacije, jesu samo pitanja.
 - ❑ Prema "osnovnim premisama", na nov način shvaćene porodične terapije, i sama terapija postaje "lingivistički događaj", koja se ostvaruje kroz terapijsku konverzaciju, a "promena je evolucija novih značenja kroz dijalog".
 - ❑ Tom smatra da su terapijske konverzacije organizovane sa ciljem da ublaže i otklone mentalnu bol i patnju, i da proizvedu lečenje.
 - ❑ On navodi 4 bazične strategije intervjuisanja, odnosno 4 glavne grupe pitanja .
-

4 vrste pitanja

- Linearna
 - Cirkularna
 - Refleksivna
 - Strateška pitanja.
 - Prema Tomu, svako pitanje sadrži neku nameru, cilj.
 - Bilo da je svestan ili ne, terapeut ima cilj kada postavlja pitanja.
-

4 vrste pitanja

- Linearne pretpostavke povezane su sa redukcionizmom, kauzalnim determinizmom, stavovima prosuđivanja i strateškim pristupom.
 - Cirkularne pretpostavke povezane su sa holizmom, principima interakcije, strukturalnim determinizmom, neutralnim stavovima i sistemskim pristupima.
 - Presecanje (ukrštanje) ove dve bazične dimenzije čine četiri kvadranta, koja se mogu upotrebiti za razlikovanje 4 osnovna tipa pitanja:
-

Linerna pitanja

- 1. Linearna pitanja:
 - Postavljaju da orijentišu terapeuta na klijentovu situaciju izasnovana su na lineranoj pretpostavci u vezi sa prirodnom mentalnim fenomenima.
 - Cilj je prvenstveno ispitivački.
-

Cirkularna pitanja

- ❑ Cirkularna pitanja:
 - ❑ orijentišu terapeuta, ali su osnovana na cirkularnim pretpostavkama o prirodi mentalnih fenomena.
 - ❑ Cilj ovih pitanja je eksplorativan.
 - ❑ Pretpostavka je da je sve povezano sa svim.
 - ❑ Pitanja se postavljaju da povežu osobe, objekte, akcije, percepcije, ideje, osećanja, uverenja, itd.
 - ❑ Ova pitanja, kao karakteristiku, imaju - opštu radoznalost.
-

Strateška pitanja

- ❑ Strateška pitanja: postavljaju se u nameri da se njima utiče na klijenta ili porodicu na specifičan način,
 - ❑ zasnivaju se ne linearnim pretpostavkama u vezi sa prirodom terapijskog procesa.
 - ❑ Cilj je prvenstveno korektivan.
 - ❑ Pretpostavka je daje instruktivna interakcija moguća.
 - ❑ Terapeut preko strateških pitanja pokušava da privoli porodicu na promenu
 - ❑ a to znači da misle ili da se ponašaju na načine ne koje terapeut misli da su "ispravni".
-

Refleksivna pitanja

- ❑ Refleksivna pitanja: imaju za cilj da utiču na klijenta ili porodicu na indirektan ili opšti načini zasnivaju se na cirkularnim pretpostavkama.
 - ❑ Cilj je olakšanje, pomoć, unapređenje.
 - ❑ Terapeut se ponaša kao vodič, vaspitač, ohrabrujući članove porodice da mobilishu vlastite mogućnosti za rešavanje problema.
-

Orijentacija prema ciljevima terapije

- ❑ Osnovniterapijski cilj za porodičnu terapiju prvog reda je promena bihejvioralnih obrazaca
 - ❑ za porodičnu terapiju drugog -promena porodičnih pretpostavki i značenja.
 - ❑ Naglašavanje značenja, umesto bihejvioralnih obrazaca, je osnovna razlika koja je usledila, zahvaljujući teorijskimkonceptualnim promenama u okviru porodične terapije
-

Orijentacija prema vremenskoj dimenziji

- Osnovna orijentacija jeste ka sadašnjosti
 - Uvodi se i budućnost, u smislu otvaranja novih alterantiva i mogućnosti, budući da se radi o terapiji koja je orijentisana ka pozivinom rešenju, a ne patologiji ili uklanjanju simptoma.
-